

VI PA
BODITE
TRDNI IN
ZVESTI

str. 2

SAMEJ
SMO
OSTALI

str. 3

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 21. novembra 1991 • Leto I, št. 21 • Cena 10 forintov

POMLA- JENO ZASTA- RANJE

Madžarska skupščina je 4. novembra sprejela zakon o razveljavitvi zakona o zastaranju (elévülés). Bistvo tega je, da naj bi za nazaj sodili vsem tistim, ki so od 21. decembra 1944 pa do 2. maja 1990 zagrešili katero od naslednjih kaznivih dejanj: uboj (politične narave), veleizdaja (hazaárulás) in vohunstvo (hűtlenség).

Géza Hofi, eden največjih madžarskih humoristov, pravi, da so na njegovih predstavah političnega kabareta za časa socializma obvezno sedeli tudi taki tovariši, ki so skrbno beležili vsako pikrejšo pripombo na račun tedanje politike. Ponavadi jih je izdal njihov obraz. Ko bi se morali najbolj smejati, so gledali najbolj osorno.

Res da se sme danes na Madžarskem marsikaj govoriti in pisati. Verjetno tudi poklicnih prisluškovalcev ni na humorističnih predstavah. Hofi pa vseeno pravi, da se eni gospodje ravno tako mrko držijo kot svojčas tovariši. Kot npr. zadnjič, ko je zastavil uganke. Kaj je tisto, česar Rákossiju in Kádárju kljub 40-letnemu naprežanju ni uspelo sedanjemu premieru Antallu pa je uspelo v enem samem letu? — Vzljubiti socializem z madžarskim ljudstvom.

ŽIVI KAMEN V PORABJU

V okviru jesenske turneje sta na začetku novembra v Porabju gostovali skupini iz Murske Sobotice. Gledališka skupina Gulliver se je predstavila z igrano Živi kamen ali Lejpe senje lejpega Bedoja, mladi lutkarji iz 4. osnovne šole pa s Povestjo o okroglem jajcu. V okviru dvodnevne gostovanja so se predstavili na Gornjem Seniku, v Števanovcih in na Verici—Ritkarovcih.

Igra Ferija Lainščka Živi kamen nam predstavlja "cigena" — cestarja, njegove sanje in razmišljanja o spremembi sistema. Tistim, ki so prišli na to predstavo (njih je bilo manj), verjetno ni žal. Saj je bila igra "po našem" (v prekmurščini), kakor je rekel glavni igralec Miki Roš, ko ga je starejša ženica vprašala na Verici: "Kak te špilali? Po vašon?"

Na fotografiji: Otroci iz Števanovec na lutkovni predstavi.

Novopečena oblast postaja zavoljo vse večjega nezadovoljstva ljudi vse bolj histerična. Zato je potrebno privleči na dan nekaj, s čimer bi vsaj začasno lahko odvrgli pozornost od vsakodnevne izredno žgočih problemov. Nič jih ne moti niti to, da je ta najnovejši zakon v navzkrižju tudi z določenimi mednarodnimi

konvencijami.

Večina ljudi na Madžarskem je za to, da se zve resnica v zvezi s polpreteklostjo. Tudi v zvezi s političnimi ubijalci — če jih je še kaj živih — nimajo posebnih zadržkov. Prav morda pa so take ohlapne kategorije kot veleizdaja in izdaja. Precej spominjajo na petdeseta leta. Kam bo to

vodilo? Kdo je sploh veleizdajalec in izdajalec? Vladni poslanec Réti pravi, da je napr. János Kádár, ki je prišel na oblast s pomočjo ruskih tankov, vsekakor veleizdajalec. Drugi pa so mnenja, da je do obrata novembra 1. 1956 prišlo s privolitvijo Moskve in Washingtona. Morda bi bilo v tem primeru umestno govoriti

tudi o odgovornosti Zahoda, ne le SZ. Kdo je torej v takih razmerah veleizdajalec? Koliko pa je manjših izdajalcev?

Ali bodo to delo za zadnja 46 let sodišča in tožilstva sploh zmogla, saj se na Madžarskem ob nepojmljivih razsežnostih kriminala že itak skoraj vsakdo pravda z vsakim? Bojda pa jim bodo priskočili na pomoč prava nevešči ljudski sodniki kot po zatrti revoluciji 1. 1956, ko so več sto ljudi obsodili na smrt? Ali bodo vestni sodniki sploh pripravljene iti na taka močvirnata področja? (Več predsednikov županijskih sodišč je že celo odpovedalo.)

Ali ne bi bilo pametneje moralno in materialno rehabilitirati tiste, ki so bili zares take ali drugačne žrtve?

Tisti, ki poskušajo ta novi zakon utemeljevati z rimskim pravom, pozabljajo na tisto staro rimsko načelo, da pretirano stremenje po zakonitosti ponavadi vodi v nezakonitost. In da se v demokracijah strogo loči politična, moralna in pravna odgovornost.

Po tem da so v madžarski skupščini krščanski demokraci vsi, brez ene same izjeme, glasovali za ta maščevalni in pravno precej sporni zakon, na Madžarskem ni malo ljudi, ki se sprašujejo, kako je zdaj s krščanskim odpuščanjem? Saj vendarle vsi v tej državi govorimo o nujnosti narodne sprave, kajne?

Sicer nas bo res hudič vzel. (Tale ateistični parkelj pa bi ponovno služil prejšnjemu režimu, ki si ga pa kljub vsemu ne želimo nazaj.)

Francek Mukič

Kaj menite o spremembah na področju narodnostnega življenja v Porabju?

"Iz daljave težko sodim o spremembah pri vas. Gotovo je velik napredek, da imate Zvezo Slovencev na Madžarskem in skromni list Porabje. Zvezo bi morali v vseh vaseh udomačiti, dobiti dobre zastopnike, ki bi med ljudmi stalno širili zavest in dolžnost, ki jo imajo do otrok, vrtcev, šole, do slovensčine v javnosti, morali bi prirediti predavanja o slovenstvu, o preteklosti Porabja in vsega Prekmurja, katerega del je bilo in je, o Sloveniji. Kaj je s knjižnico na Gornjem Seniku?! Ali gredo knjige mladim in starejšim v roke? Ali dobivate nove?"

Gotovo pa ste v teh letih nazadovali glede slovensčine v cerkvi, ki so jo vaši predniki uporabljali tisoč let! Zato vam svetujem: naj gredo zastopniki vseh treh župnij (cerkveni odbor ali pastoralni svet — tanács) in Zveze k sombotelskemu škofu. Naj mu razložijo, kaj so imeli in česa nimajo, da imajo pravico do narodnega jezika v cerkvi in zunaj nje (pogrebiti!), da v Števanovcih je slovenski duhovnik, pa ne opravlja obredov v slovensčini, da naj prosi vespremskega škofa, da vrne župnika Šomeneka sombotelski škofiji, iz katere je bil kot bogoslovec izgnan, ker ga nujno potrebujete.

Tudi na Dolenjem Seniku mora biti ena maša v slovensčini, kot je bila nekoč. Kako je pa v šolah, vi bolj veste — nisem zadovoljen s tem, kar slišim in berem. In kako je s slovensčino v vrtcih, na občini, povsod v javnosti? Ste pogledali k Hrvatom v Železni županiji in na Gradiščanskem v Avstriji, kako je s tem pri njih? In pri Madžarih v Prekmurju?"

Ali po Vašem mnenju nova slovenska vlada več naredi za Slovence na Madžarskem kot prejšnja?

"Prejšnja vlada Republike Slovenije je sramotno prezirala Porabje do nedavnega, ko so tja naredili nekaj sprehodov, niso se pa pogovarjali z ljudmi, marveč le s funkcionarji v obeh županijah in ugotavljali "so-glasnost" in "dobro voljo". Tudi naši časniki niso skoraj nič pisali o porabskih Slovencih (izjema je pač soboški Vestnik). Od lanskega leta vas je obiskalo več naših

"VI PA BODITE TRDNI IN ZVESTI!"

(Pogovor z dr. Vilkom Novakom)

Glavna urednica Porabja me je prosila, da bi obiskala dr. Vilka Novaka in naredila intervju z njim. Z veseljem sem sprejela to nalogo, saj je zame srečanje in klepet z njim zmeraj doživetje.

predstavnikov in ministrov, nekateri celo ponovno. Vaši zastopniki prihajajo redno v Ljubljano, dogovorili ste se za ustanovitev Zveze in časnika Porabje, pri čemer vam je slovenska vlada pomagala. To je gotovo mnogo. Poseben minister dr. J. Dular skrbi za vas, saj dobro pozna Porabje že od prej in je lepo pisal o njem. Mnogo se trudi naša vlada za odprtje mejnega prehoda v Martinju, kar je ena od velikih sramot in krivic iz prejšnjih časov — na obeh straneh. Zadnji čas je to ovirala "zvezna" vlada v Beogradu, zdaj menda zamuja madžarska. Seveda tudi ta vlada ne more delati čudežev in rešiti vsega, kar sta dve državi uničevali 70 let! Pričakujemo, da bosta slovenska in madžarska vlada v prihodnosti storili vse, kar je potrebno za utrditev in razvoj slovenske narodnosti v Porabju: za šolstvo, slovenski tisk, za slovenski jezik v cerkvenem življenju, v življenju občine, za mejne prehode, za medsebojne obiske, za pomoč Zvezi Slovencev na Madžarskem, za šolanje slovenskih izobražencev z Madžarskega v Sloveniji itn."

Kaj menite o našem samostojnem časniku?

"Kaj menim o časniku Porabje, sem v glavnem že povedal v svojem pismu, ki sem vam ga poslal pred kratkim. Dobiti morate več sodelavcev, tudi iz Slovenije, narediti morate načrt za njegovo vsebino, poskrbeti morate, da bo vsebina pestrejša in brez takih težkih napak in zmot, kot so npr. v zadnji 19. številki, ki sem jih posebej sporočil urednici. Ni lahko biti urednik ne sodelavec takega lista, kot je Porabje, zato bi morala večkrat vprašati za nasvet ljudi na obeh straneh meje. Morate se tudi odločiti za jezik, za narečje, v katerem boste pisali. Zveza mora tudi poskrbeti, da bo list bralo in se nanj naročilo čim več ljudi ne le

ko gledate na to?"

"O prihodnosti — naši stari so pravili in pisali: prišestnosti — Slovencev v Porabju, na Madžarskem: zanjo ste delali včerja, delamo danes in bomo delali jutri — vsi!"

Nekaj sem povedal že v prejšnjih odgovorih. To naj združim v poziv: Zveza Slovencev se mora povsod in "vsikdar" odločno postaviti za vaše pravice, od občine in župnije do oblasti v Sombotelu in Budimpešti in v Ljubljani! Vsi skrbimo, da bo izpolnjevano vse, kar sem prej naštel, borimo se za vsakega otroka, za vsakega učitelja, profesorja, duhovnika, očeta, mater! Vsak mesec bi moralo priti k vam nekaj ljudi iz matične domovine, razpravljati bi morali o vašem delu, vam svetovati. Vi pa bodite trdni in — zvesti!"

Na koncu bi Vas še vprašala o prihodnosti Slovencev na Madžarskem, ka-

MHK

SLOVENIJA ŠE BLIŽE MEDNARODNEMU PRIZNANJU

Uresničila se je velika želja državljanov Slovenije. Ozemlje Republike Slovenije so prek pristanišča v Kopru zapustili še zadnji vojaki jugoslovanske vojske in tako imamo popoln nadzor nad svojim ozemljem, teritorialnimi vodami in zračnim prostorom. Po lanskem decembru, ko so se državljani Slovenije z veliko večino na plebiscitu odločili za samostojno suvereno državo, smo razglasili svojo neodvisnost, se uspešno spopadli z agresorji — jugoslovansko armado — za obrambo svoje neodvisnosti in zdaj še dočakali odhod zadnjih vojakov s svojega ozemlja. Mlada slovenska država ima odslej lastne oborožene sile in policijo, svoj denar — tolar (žal začasno še v bonih), državljani dobivajo slovenski potni list, skupaj z novimi mejnimi prehodi na slovensko-hrvaški meji nadzorujemo mejo nove države.

Republika Slovenija je končno svobodna. Z odhodom tuje vojske se izpolnjujejo še zadnji pogoji za popolno mednarodno priznanje suverenosti in neodvisnosti. Uresničuje se tisočletna želja slovenskega naroda — na Slovenskem smo svoj gospodar. Odgovornost za obstoj in prihodnost slovenskega naroda je tako v celoti v rokah republike Slovenije in njenih organov.

Medtem je evropska skupnost sprejela ekonomske sankcije proti Jugoslaviji in kaznovala predvsem tiste (Srbijo in armado), ki zavračajo miroljubno rešitev in haaska pogajanja. Za Slovenijo, ki spoštuje dogovore v Haagu, je to še korak bliže k njenemu priznanju.

Tako ima Slovenija že vse možnosti za mednarodno priznanje. Pri tem si ne delamo iluzij, da bo vse enostavno in brez težav. Predvsem bomo deležni pritiskov in napadov iz preostalih delov nekdanje Jugoslavije, pa tudi pritiski evropskih držav, da še poskusijo ohraniti kakšno ohlapno konfederalno Jugoslavijo, bodo še močni. Pogajanja bodo tako še mučna in zahtevna. Vendar upravičeno pričakujemo, da bo konferenca o prihodnosti Jugoslavije v Haagu, na kateri se odloča tudi o naši usodi, priznala popolno samostojnost in neodvisnost Slovenije. Upamo, da nas bodo številne države v svetu kmalu priznale. V tem obdobju se bodo slovenski pogajalci vztrajno borili za neodvisnost in mednarodno priznanje Slovenije. Na domači fronti pa bomo še pred koncem leta sprejeli novo ustavo ter vse sile usmerili v ozdravitev gospodarstva.

Ob tem pa je pomembno tudi to, da je Slovenija ves čas skrbela za ohranitev in položaj obeh manjšin na ravni evropskih standardov.

Seveda se tudi za Slovence v zamejstvu uresničujejo večstoletne želje po neodvisnosti in suvereni Sloveniji. Nova spodbuda, da z zadovoljstvom in ponosom ohranite svojo nacionalno identiteto, ohranjate svoj materni jezik in slovenstvo, saj se uvrščamo med enakovredne evropske narode in države.

Geza Bačić

OD
SLOVENIJE...

NEMČIJA ODPRLA
KONZULAT
V LJUBLJANI

Zvezna republika Nemčija je v Ljubljani odprla generalni konzulat. Za generalnega konzula so imenovali Güntherja Seiberta. Sklepi nemškega zunanjega ministrstva je zanimiv tudi zaradi sporočila, da konzulat odpirajo zato, da bi takoj po mednarodnem priznanju Slovenije prerasel v veleposlaništvo.

Sicer pa slovenske oblasti pričakujejo, da bo Ljubljana z mednarodnim priznanjem slovenske države postala tudi diplomatsko mesto. Čeprav se bodo verjetno mnoge države odločile, da bo za Slovenijo pristojno kar njihovo veleposlaništvo na Dunaju ali Budimpešti, se bosta sedanjim desetim generalnim konzulatom pridružila vsaj še dva ducata novih diplomatsko-konzulatnih predstavništev.

SO ROJAKI
TUJCI?

Vprašanje so si zastavljali nekateri člani glavnega odbora Svetovnega slovenskega kongresa, ki je pred kratkim zasedal v Celju. Vprašanje priznavanja državljanstva za Slovence, ki živijo v državah zunaj Slovenije, se je mešalo z jezo in bolečino. V razpravi je bilo omenjeno, naj bi imeli slovenski rojaki po svetu v domovini poseben status, ki bi bil enakovreden državljanstvu.

GRUBELIČ
SPET V
SLOVENIJI

Najbolj iskani osumljenec iz Slovenije, 43-letni podjetnik Sandi Grubelič, je končno v ljubljanskih zaporih, kamor so ga preselili iz zapora v švicarskem Luganu.

Na ljubljanskem temeljnem sodišču poteka zapor Grubeliča kar pet kazenskih postopkov. Od petih očitnih goljufij je največja v škodo 4.977 vplačnikov predjuma za najem avtomobilov. Ti so od januarja do konca septembra lani vplačali Trend formu skupaj 31 milijonov 98 tisoč mark, niso pa dobili ne avtomobilov ne vrtnega denarja.

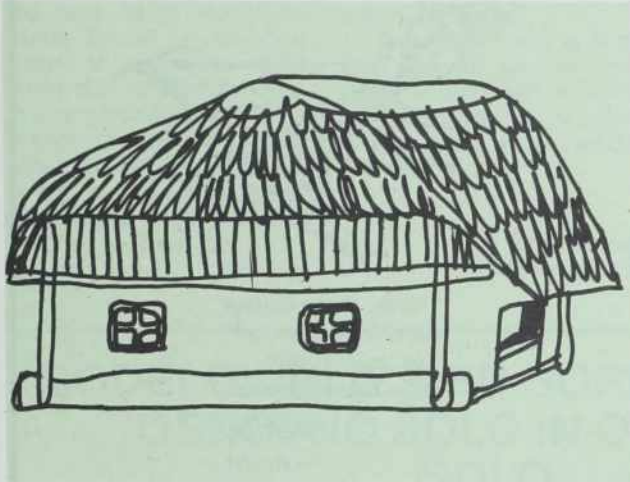
KALENDAR (6)

RAMI SARMAKOV

Pred dvoma kednoma ste leko šteli, ka so gospaud Jožef KOŠIČ kauli 1845. leta vidli par bogati pavraj. Nej samo bogate, sarmake so to dostakrat gorpoiskali pa njino sarmaštvo v svoji knjigaj dojspisali.

drashti i brnjavi kak sztrasilu za proseno njivo. Vsze je nacsí, gde je szkrbna vertinja ino friske deklee."

Kak so se nosili ali kak bi se mogli nositi lidgé, o tome tak pišejo gospaud KOŠIČ:

"Na Gorickon itak sztojijo... kak-tak vküp nalücsani cimpri. Hisice szo za prebivanje znautra csrne i kmicsne kak naucs. Tam v ednom kauti praszi jejo, v drugon küri szedijo, v tretjem tele gnüsü, v strtom pecs i ognjiscse zadejva. Müh po hisi vsze zsivo. Szmetja i kürnjekov teliko, qa szí posten cslovik ne more szeshti, ali pa more puno szkakajocsi ino lazesci sztvári na szrtan vzeti. Po navadi eden spampet je grsi, neg v lejvi szvinszka posztela. Pun sztinic, kebrov, grilov. . . Nej csüdo, ka pri etaksoj hizsi vszi krvave, krmezslive ocsi, szrab i vüsi majo. Blejdi so kak szmrt, okajeni kak dinnjak (raur).

Pred dverami nikih his je teliko cslovecsnikov i govencsekov, da od dalecs szmrđi i cslovek blüzi ne more. Vertinja i deca so candravi, zamazani, kon-

"Oblacsilo moskoga spola naj bode csedno. Vogrszki cifraszti gabanje i kranscsaki szo dragi ino sze poniznomi Szloveni ne vda-jo. Ki ne zmöre szvadbenoga gvanta, naj osztane doma. Kmetovszkomi csloveki goszpodszo oblecsalo sze tak vda, kak praszi zlato szedlo. Zavolo ednoga goscsenja gvant na pauszodo prosziti ino sze z njim gizditi, je ravno, kak da bi sze pura sz pavovim perjom lispala."

V zimi moški "blatne csrejvle na szerteo lücsijo, mokre gabane v tople prebivalnico notri prineszejo i gori obesizjo. Csedne szsenszke szame szebe tüdi ne pozabijo nego sznajzsne hodijo. Szlednje ido szpat i prve gori sztanejo, naj sze njim ne trbej pred moskimi cseszati, opletati i mujvati."

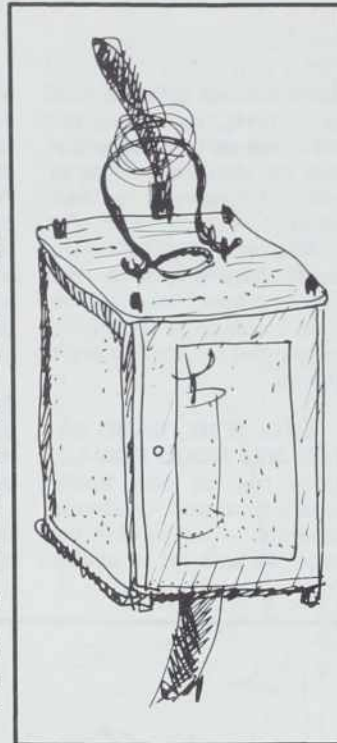
Marija Kozar

Odskočiti aj disidirati po revoluciji leta 1956 z Vogrskoga v Avstrijo buma nej naleki bilau. Pa strašno nevarno. Po enon tali zato, ka so zvün pikašnoga drauta (bodeča žica) akne (mine) bilé dojsklajene na grajneci. Dostakrat je stoj gor na nji staupo pa v najbaukšon primeri "samo" nogau zgübo. Zdaj bi že gnauk rad čüü eno resnično statistiko o ton, kelko lüdi je bilau spazerano (ranjeno) na vogrskej grajncaj, da so bežali. Pa kelko ji je mrlau. Ka so zvün akne sodacke smeli streljati tö na "disidente".

Kak pravín, prejk grajnca titi je celau nevarno bilau. Te pa nej čüda, ka je moj en vüjec leta 1957, poton tistoga, ka je cejlo nauč v lasej (v gozdu) ležo blüzi grajnca pa čako na najbaukšo sekundo, ka aj se leko rejši Rákosinovoga režima, pa da se ma je posrečilo oditi, je valo dau Baugi pa od tistoga mau vördje v Bogá.

Man takšoga mlajšoga znanca tö, šteri je v osendesetaj lejtaj odskočo v Avstrijo, pa da je ščukno, je na štajerskoj strani najprva dojvrgo spaudnje hlače pa je

tálüčo (odvrgel). Ka so od straia zaistino — pune bilé.

Ilustracija: Marija Kozar

Če je stoj gvüšen sto biti, se je mogo dobro pripraviti. Eden človek iz Slo-

venske vesi si je v petdesetaj lejtaj tö tak zmislil, ka un več nede tadale slüžo Rákosini. Eno nauč je doma zöu šturlamp (leščerbo), ka de üšo po svejti. (Avstrija je tistoga ipa bila — pa eške gnes tö — za nas na Vogrskon: Svejt z velko litero.)

Da so graničarge v svojon stražarskon törmi (stolpu) napamet zeli, ka nakak dé (gre) s posvejton (lučjo) prauti granjci pri Rabi, so se kak zbesnjeni začnili drejti, ka: Stoj!!! Ali pa mo strejlali!!! Posvejt je stano. Žuti podje pa usdji doj s törma, ka ovoga zgrabijo! Že naprej so se veselili svoje sreče, ka za nagrado (jutalmul) pá en par prausni gni dobijo, ka do leko malo domau šli pa svoje domanje poglednejo. Da tá k žardjavomo plameni prisopéjo, vidijo, ka tan samo en ko(l) geste nutri bodjeni v zemlau, na njin pa gorparvezani en šturlamp. Slovenčar pa je že na avstrijski strani büu pa se je smadjau pod badjü-sami (brki).

Zdaj te eške aj stoj povej, ka smo mi porabski Slovenci nauri!?

Francek Mukič

SAMÉJ SMO OSTALI

Marija Mešič so sa 9. februara 1932 narodéjli v Ritkarovca.

"Starištja so doma gazdüvali, dja sa njin tü pomagala dučas, ka san sa nej oženila. Dobro ja préjšla téjsta pomauč, zato

ka smo dosta biléj. 19 lejta stara sa béjla, da san sa oženila, 19. junija 1951. leta. Gostüvanja smo meli doma v Ritkarovca."

Spaudnja Žojlina Mariška je žena gratala. V Andovca ja préjšla k Klošini. "Težtji cajti so te odli. Delat sa mogla téjti.

Pet lejta sa delala v Hegyeshaloma kak tjöjarca. Kakoli težko ja bilau, če si nazaj brodin, zato so lejpi cajti biléj. 1956. leta sa préjšla nazaj v Andovca. Tau leto sa ja naraudo lštvan, pedesetsedmoga Attila, šestdesetoga Marika pa naslejdjen šestdesetšestoga Tibor."

Vasela mati štiri mlajšon. 1974. ja prejkzela bauto pa krčmau v Andovca. 13 lejta ja béjla v slöjzbi vasej. Sploy rada mejla lüstvo, pa lüstvo tü njau. Furt vejdlá, sto kakši kroj prosí pa tjelko. Da je z bauta domau préjšla, te doma delala tadala, zato ka so doma tü gazdüvali, 1987. leta so go upokojili (nyugdijazták).

"Eno žalost man," pravijo. "Vsi štirdje mlajši so odišli. Dekla pa edan pojap v Varaš, eden v Farkašovca, eden pa v Števanovca. Vasela sa, ka sakši gučéj slovenstji. Lejpi dnevi so téjsti, da ja daržina vtjüpar. Sakšo bolezan pozabín, če so vnuki (unokák) kaulak mena. Zdravdja mi ja že tü nej tašo, kak prvin bilau. Nodjé ma bulijo pa furt večá moran k doktora odti."

"Če bi štja gnauk mladi biléj, ka bi delali ovak?" ja péjtan. "Težko ja bilau, dosta sa trpala, dapa zvöjn tauga sa dosta vasedja tü mejla. Pa če si nazaj méjslin na življenje, samo ti tau leko povejn, ka vrejčno bilau," pravijo pa si skunzé zbréjšajo dola z léjca.

K. Holec

ljubljska banka

Pomurska banka d.d.
Murska Sobota

Pravi naslov
za denarne zadeve

KAK SMO DOŽIVELI TISTE CAJTE . . . (2)

LEJTA SO ŠLÉ TADALA, prišli smo do 1956. leta, do jeseni. Te je na Madžarskon revolucija vövdarila. Tü v našij slovenskij vasnicaj se je nej dosta čülo. Po 4. novembron so Rusi stali na Židova, na tistoj pauti, stera pela v Števanovca. Lüdje so dotegamau dosta lagvoga zadobili, ka se je po 1956. leta godilo, so nej trnok razmeli. Edni so se vüпали, ka baukša bau. Ništarni so pa vse tü njali, odišli so prejk granice. Gnesden že z Merke, z Australije, z Nemčije, z Kanade mislijo nazaj na svojo slovensko domovino. Da pa domau pridejo, te pa eštja itak lopau gočijio slovenski. Zbrodite si! 35 lejt je preteklo, oni v tujini so zdržali svoj materni gezik.

NEGA DUGO, ka sen se srečala z mojin padašon, povejmo z Lacijon. On zdaj v Švajci živé. Pozdravlava se, če sva se po obraza ranč nej spoznala, tak so nama prajli drugi, sto je on, pa dja. Fküp sva ojdla v šaulo tistoga reda. Po šauli sva pa prišla v velke varaša. On se je v Pešti včijio. Dostakrat sva se srečala po cugi. Zdaj mi je — po 35 lejtaj — parpovejdo, kak je on skurok v vauzo prišo. Bilau ja pa tau ekat:

OKTOBRA LETA 1956

je na Vogrskon vövdarila revolucija. Eden "mali" človek steri nika neštja, se takšoga reda fküppotegna. Moj Laci si je tü tak brodo, samo ka je tau nej tak naléke. Delo je v ednoj velkoi fabriki, de je delalo 16 djezero lüdi. Da je tisti velki den prišo, vsak delavec je mogo titi na paut. Če so ti vroké potisnili edno zastavo, nej si go smo taličiti, neso si go. Dosta dosta djezero lidi je stelo nika. Nika načéša baukšoga, kak je bilau.

Den za dnevon se je nika nauvoga godilo, naš Laci je z tisto kolektivno mogo držati, de je delo. Domau je pa nej mogo pridti. Cugova so nej ojdli, samo včasik. Po 4. novembron, da se je vse obarnaulo, te so pa cug nej notpistili v naš Varaš, samo je do Krmedina odo. Tau je pa zatok bilau, ka je trno

dosta lüdi tak odišlo z rosaga (države), ka so cug stavili — tan de je od suga granica nej daleč bila — pa so leteli vsi taprejk na Štajersko.

Moj padaš je prišo domau srejdi decembra, aj bi božične svetke leko doma emo. Doma so že tak mislili, ka je mrau ali je odišo prejk granice.

LACI JE NEJ SAMO ZÁ-TOK NEJ MOGO DOMAU, ka je cug nej odo. Vekšo navolo je on emo. Gvušno se spomnita — vej pa eštje nej dugo, ka smo mi tü navolo

Ilustracija: Ibolya Barabáš

meli s ten — steri je es k nan v Porabje sto pridti, je mogo meti specialno dovoljenje. Naš Laci je tistoga reda tü emo takšo pravico, samo ka ma je papir 2. decembra dojparteko. V Pešti je pa bilau vse na glavau postavleno! Nej si mogo nikan, de bi ti takši papir sto naredo. On je pa biu v navauli. S fabritja so ga vödjali. Zdaj več dela nejma, domau pa ne mora zavolo pravica!

Pri ednoj takšoj familiji se je držo, de so meli drukmašino (pisalni stroj). Gnauk ma samo tau napamet prišlo, ka svojo pravico san popravi. Pred lumero 2 napiše estje 9 pa je vreda. Navola človeka na folišijio žané!

Tak je napravo. Istina, ka je san nej znau napraviti, nigdar je nej piso z takšin

mašinon. Bila je v familiji edna mlada, stera se je včila drukati (tipkati), njo je proso, aj ma pomaga. Pravica je kreda bila. Istina, če bi sto skrajek pogledno tau devetko, bi vido, ka je bila z drudjin mašinon pisana. Če si nej fejs gledó, si nej vpamet nikanej zejo.

NAŠ LACI SÉDE NA CUG PA DOMAU. Varaš doj dé s cuga, zeme svojo torbo pa peški začna titi domau.

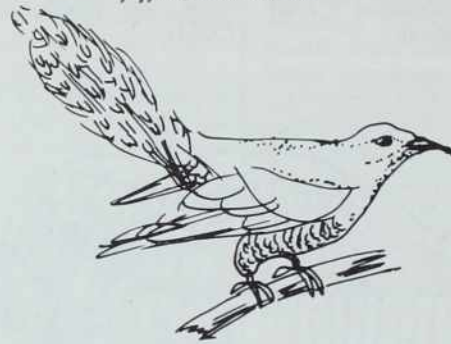
Kumaj je tanjau židano fabriko, čüje, ka nakak za njin capota. Vidi, ka eden

starejši civil stapa za njin pa tak vögdla, ka z njin štje gučati. Laci se me je poklonó pa že deta dva tadala. Tihinec ga nika ne spita va. Pogučavata se samo o ten, ka dež dé, mrzlo je, da bauda baukša, pa tak tadala. že prauto Židovca odita, pa ranč tau tomačita, ka v taun lagvon cajti človak dosta črevlov raztrga, küpiti pa dober črejvau ne dobiš. Laci si je mislo, "té človek je tak dober, rejtko, ka se najdaš s takšin." Trno ga je stiskavalo tau, ka je pravico vöpopravo. Mislo si je, tau je tak fanj človek, pa je ranč točkar pravo, ka je on z Židova. Leko ma poven, kak sa zopodo s pravico. Najbole je pa zatok sto tihinci Laci tau prajti, ka je sto vedati, če tü prosijo pravico ali nej. Kumaj ka si je zmislo tau, tihinec

NAŠE PESMI (12)

VICA PLEJLA

*Vica plejla mrkevco,
i slišala kukujco.
"Jaj, mati! — tak veli,
jaj, meni nika fali!"*

*"Nihaj, drago dejtece,
dobiš lejpe čizmice!"
"Jaj, mati küšliva,
nej je tau moja rana."*

(Vejrica)
— mkm —

pravi: "Gospaud! Edno minuto stanite!" Z rejkljne je vöpotegno pravico, stera je svedočila, ka je on policaj. Etak pravi Lacina: "Zemite naprej svojo pravico!" Laci je nej vedo, če je na nebi ali na zemli. Probo se je držati, aj tihinec ne zéme vpamet, kak je njega vküp zmejšo. Not segna v žepko, vözema pravico, pa ma ta da Kolena so ma trpetala, kakoli je spoj mrzlo bilau, z njega je švic tekla . . .

OF GLEDA PRAVICO, go obrača, pa etak pravi: "No ta pravica da že samo malo cajta valála. Za tau je že nej dobra, ka bi se doma na silvesterovo dobro napili. Skrb se mejte, 29. decembra vas več neštjen doma najdti. Vesele svetke van želin." Stistin se je obrno, pa dé nazaj proti Varaša. Laci eštje te itak na ednon mesta stau, da je že of daleč v Varaša odo, prauto železniške postaje, drugi cug čakati. Mislo si je: "VUJŠO SE!"

San ne vej, kak dugo je odo, ranč je nej vpamat zejo, ka doma v dvaura stodji. Doma so spoj veseli bili, ka je prišo, ka se je nej zagübo. Spoj pa, ka je nej v tujino odišo. Kak je zopodo, je nej ovado. Nemirno je preživo božične svetke, znova pa znova je

čüjo: "29. decembra vas več neštjen doma najdti."

LACI JE NEJ NAMEN

EMO, ka domovino povrže. Zdaj ma je pa samo tau na pamati ojdlo. Kama da? Tau pravico v Pešti več ne smej pokazati. Policaj pa gvüšno pride! Na števanovo je doma v krčmej veselica bila. Laci je üšo na bal. Tan se je srečo s padašami, steri so nej ojdli po svejta, pa so mislili, ka po svejta titi, tau je najbaukša. Laci je že dosta probo, vedo je, ka tau pomeni, brez dauma biti. Podje (fantje) so se napili, Laci tü z njimi vred. Že je vse zgučano bilau. Sakši na par minutov domau, da de pa vnoči edna vöra, se srečajo tan pa tan. Štirdje so bili. Paut na granico bi z notzvezani očami tü najšli. Da so na granico prišli, Laci natüma pravi drugin: "Podja, malo čakajta!" Not je segno v žepko, pa vözėjo tisto pravico. Gor go je djau na eden list, pa je na pravico djau eden kamen. Puno britkosti je bijo, pa eštje gnauk je pogledno nazaj prauto domovine.

Nigdar ništje je nej najšo — mi tak mislimo — tisti papir, steri je Lacina življenje usaudó.

I. Barber

JESENSKO DELO NA KMETIJI

Pozna jesen je tu, zato imajo kmetje veliko dela. Zima se bliža, zunaj včasih že zmrzuje. Kmetje hitijo z delom, ker se bojijo, da bo zgodaj zapadel sneg.

Veliko delo so že opravili, izkopali krompir, ličkali koruzo. Zdaj se najbolj mudi pri setvi pšenice, iz katere bo drugo leto kruh. Skoraj vsi kmetje imajo zunaj repo, ki jo morajo izpuliti. Zvečer jih zelo boli hrbet. V sadovnjaku so še tu in tam na vejah jabolka. Pridne gospodinje delajo na vrtovih. Iz zemlje izpulijo suhe rastline, pognojijo in potem prekopajo vrt. V gozdu grabljajo listje, za nastilj živalim, iz česar bo dober hlevski gnoj. Kmečka

dvorišča krasijo buče. To je zaklad kmetov. Buče je treba počistiti in seme posušiti. Pozimi bodo "lupali" bučno seme. Zelo rada imam bučno olje. Mamica takrat ko zunaj dežuje, v hiši kuha marmelado. Ljudje pripravljajo drva, ker zunanja temperatura pade pod ničlo. Poljsko delo je zelo težko. Kmetje in tudi zemlja pozimi počivajo.

Zato imam rada ta letni čas, ker so gozdovi lepe barve in tudi narava je zelo lepa. Tisti, ki je poleti pridno delal, si je zaslužil počitek.

Žuža Mezei,
OŠ Gornji Senik

DOMAČE DELO

Zivimo v veliki družini, saj nas je osem. Tudi delo si delimo. Jaz doma pasem ovce in pobiram jabolka. Pometam in čistim. Pomiavam posodo, če imam čas. Pospravljam v sobi, nosim drva in se igram z bratom Čabijem. Perem obleke, čistim čevlje.

Zelo rada živim v veliki družini!

Monika Ropoš
OŠ Gornji Senik

VEŠ - VEM

DANES NEKOLIKO POBLIŽE SPOZNAJMO BARVE

Dobro je vedeti, da človeško oko lahko razlikuje okoli 160 različnih barvnih odtenkov. Poznamo osnovne barve, to so rumena, rdeča in modra. Teh z mešanjem ne moremo dobiti.

Če pa mešamo dve osnovni barvi, dobimo sekundarne barve. Če na primer mešamo rdečo in rumeno, bomo dobili oranžno. V vsakdanjem življenju razlikujemo takimeno-vane naravne barve. Te pridobivamo iz mineralov, rastlin in živali. Ob teh pa so tudi umetne barve, ki jih pridobivamo s kemičnimi procesi.

Poznamo tudi tople barve. Te so rdeča, rumena in oranžna. Nasprotno pa so tudi hladne barve, kot je zelena, modra in vijoličasta. V ljudskem izročilu pravimo, da nam vsaka barva nekaj ponazarja, bela na primer nedolžnost, črna žalost, rumena zavist, zelena upanje, modra zvestoba.

Barve pa povezujemo tudi s planeti. Sonce – zlata, Luna – srebrna, Mars – rdeča, Saturn – črna, Merkur – modra itd.

V srednjem veku so se ljudje ločili že po barvi oblačil.

Po obleki se je dalo ugotoviti, v kateri razred spadajo. Kmetje so nosili črnosiva oblačila, vojaki rdeča, knezi pa so bili oblečeni v belo. Omenimo še, da vpija najmanj svetlobe olivno zelena barva. Zaradi tega imajo vojaki take uniforme.

BILA SEM V PROSENJAKOVCIH

Bila sem zelo vesela, ko sem zvedela, da bom šla v Prosenjakovce. Potovalo nas je 34 učencev. Jaz in moja prijateljica Hajni sva bili najmlajši, ker medve hodiva šele v 4. razred. Potovali smo z avtobusom. Na avtobusu smo jedli, pili in peli. Čez mejo smo prišli zelo hitro. V Prosenjakovcih smo spoznali nove prijateljice, med njimi Anito Dajč. Veliko smo se pogovarjali. Ogledali smo si kulturni program ob deseti obletnici šole. Program nam je bil všeč,

saj so nastopili harmonikarji, folklorna skupina, pevski zbor itd. Tudi naš pevski zbor je zapel tri pesmi. Po tem so fantje igrali nogometno tekmo, naši so na žalost zgubili. Po dobrem kosilu smo krenili na pot. Ustavili smo se v Murski Soboti, kjer smo nakupovali. Vsi smo si kupili lizike in žvečilne gume. Pot domov je bila vesela, saj smo peli slovenske in madžarske pesmi.

Kristina Nagy
OŠ Gornji Senik

SODELOVANJE MED GORNJESENIŠKO OŠNOVNO ŠOLO IN OSNOVNO ŠOLO BRATSTVO IN ENOTNOST V PROSENJAKOVCIH

Gornjeseniška šola je že pred dvajsetimi leti začela sodelovati z obmejno šolo v Markovcih. Potem so to šolo zaradi majhnega števila učencev) ukinili in prijateljske stike smo navezali z osnovno šolo v Šalovcih.

Udeležba (34 učencev in treh učiteljev z gornjeseniške osnovne šole) na praznovanju 10. obletnice delovanja prosenjakovske šole.

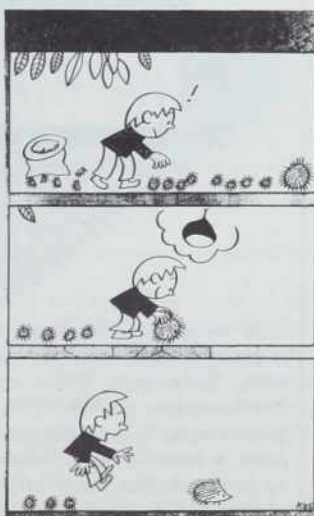
Hospitacija prosenjakovskih učiteljev madžarsčine oziroma vzgojiteljic. Hospi-

najboljših slik v Prosenjakovcih in na Gornjem Seniku.

Obmejno kulturno in športno srečanje v Martinju s pobratenimi šolami: Gornji Senik, Prosenjakovci, Kuzma, Sv. Ana (Avstrija).

10. obletnica prosenjakovske šole je za nami. Zahvaljujemo se jim za priznanje za uspešno sodelovanje, obenem jim želimo uspešno vzgojno-izobraževalno delo.

Erika Glanz

Učenci obeh šol v Prosenjakovcih

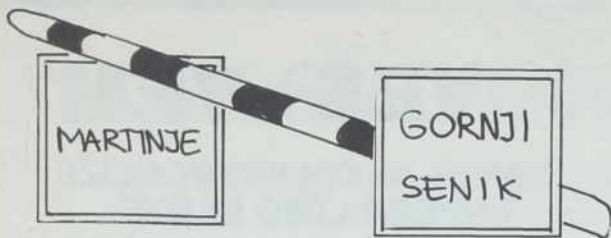
Odkar pa smo začeli z dvojezičnim poukom pri nekaterih predmetih, smo se pobratili z Osnovno šolo bratstva in enotnosti v Prosenjakovcih.

Sodelovanje je iz leta v leto pestrejše oziroma se širi. To šolsko leto smo v pogodbi zapisali naslednje:

tacija učiteljev slovenščine na razredni stopnji zaradi spoznavanja novih metod, pozneje analiza učnih ur in izmenjava izkušenj.

Udeležba dveh učencev na razrednih ekskurzijah (7. – 8. r.) ob koncu maja leta 1992 v Eger.

Potujoča likovna razstava

DEZINFORMACIJA

Iz neuradnih virov smo zvedeli, da sta konec oktobra leta 1990 predsednika Madžarske in Slovenije prestopila državno mejo pri Gornjem Seniku.

Od takrat je minilo 386 dni, rednega mejnega prehoda pa še ni.

(Politiki potujejo le ob sobotah in nedeljah?! Mi pa tudi takrat ne...)

STARI RECEJPTI ZA MLADE KUJARCE

ČISALA ŽUPA ZA ŠTIRI LIDI IZ ANDOVEC

(KISLA JUHA ZA ŠTIRI OSEBE)

Vroč valaun: mela (moka – 10 žlic; eci (kis) – 3 žlice; česnak – 2 stroka (gerezd); lombarin lejš 4; žir (mast) – 3 žlice; mleško – 1/2 litra

Dva litra vodé vlejmo v pistjar, aj vré. Dočas napravimo paržiganco. Da voda vré, notra dejamo paržiganco. Ranč tak vtjupstučani česnak. Potejn z écinon vöpartapémo. Na slednja lombarin lejš ličejmö notra pa osoléjmo. Župo dëjmö s perecami ali krújon.

Dober tek!

NAUVI KREJŽ V ANDOVCA

13. oktobra je bëjo svéčan nauvi krejž v Andovca. Staroga je že trbelo vömanéjti, ka ja cejlak tasprno. Že dvej leta ja, ka ja stari krejž stau nášman obrnjano brezi Maréja pa brezi Jezuša. Zdaj pa lejpoga, nauvoga krejž mamö. Tauga krejž ja Karel Kovač tišlar redo, pri postavlanja pa pri kópanja fundamenta ja cejla ves pomagala. Dobro bi bílau, če bi štja dosta lejt etak lejpö austö, kak ja zdaj.

Naš Franci se šeta po Varaša pa se sreča s svojim padašon Števanon. Števan ga pita:

"Ka pa tak doj poklucnjano odiš? Kokauši so ti krú vzéle?"

Franci se pa etak tauži: "Jaj, samo njaj. Ne ven, če mo se čemerijo, ali mo se pa smajau. Zdaj se mi je zgodilo takšo, ka si prmišlavan, če ti poven ali nej.

Števan je pa zdaj že sploj najgéri (radoveden). Francék pa začna gučati:

"Vejš, moj padaš, zdaj pred 2 vöri sen se ranč tü šeto, da sen se srečo z edno fejs žensko. Ova je tak delala, ka da bi namé že dasvejta poznala. Smejala se mi je, pa ma fejs gledala. Meni je nej trbelo več – tak ma poznaš, z teov vred nejman dobro kaužo násaba – poklono sen se njej, pa go pítan:

"Kama pa deta, gospa?" Ona sa tadala smedjé, pa mi pravi: "Domau den. Lejpi možak, nejmaš volau z me nov titi?"

"Tak smo!" sen si brodo. No, vej pa tau nej navola. Deva gor po stumbaj, pa že edno stanovanje odpira moja ženska. Da sva prišla nut, mi pravi, aj si dojsedan, ona prnasé eden kafej. Kumaj je odišla, že fanj muzika deja. Kumaj dva, tri minuta sedin tan, ona pride nazaj, eden plašt ma násaba, pa drugo nikanéj. Doj si seda k meni, dja pa, tak vejs, začnan tau pa tisto. Za čüdo, ona mi

NIKA ZA SMEJ

vse dopüsti. Že se sploj nauri bijö, da cingajö. Ova gor skauči, tavö nastrejga, pa mi pravi: "Jaj, ka va pa zdaj? Mauž mi stodji pred dverami."

Dja se že kreda bijö, ka se der (kje) skrijan, da mi ona pravi: "Vejš ka, lejpi možak? Moj mauž gvüšno neda dugo doma, gvüšno je kaj doma njau. Najbaukša bau, če 'š išö notra v tisto malo sobo, tan djesta dosta gvanta vözaprano, pa začnaš pejglati (likati). Dja ma pa poven, ka si ti na mojo naročilo (megrendelésre) prišo pejglat."

Ka moraš, če si v navaula? Pejglo se. Problema je samo tau bila, ka of nej üso z daumi. Namé je že vrag skoro vzeu, dapa ka se mogo drugo, mogo se pejglati. Gnauk samo tau vpa met zeman, ka sa dokončo. Zdaj ka mo? Mauž je éštja itak doma. Čemerdjä so ma fejs meli. Dvej vöra zaman zapraviti? Vö stau pin s sobe pa pravin: "Zgotovo se."

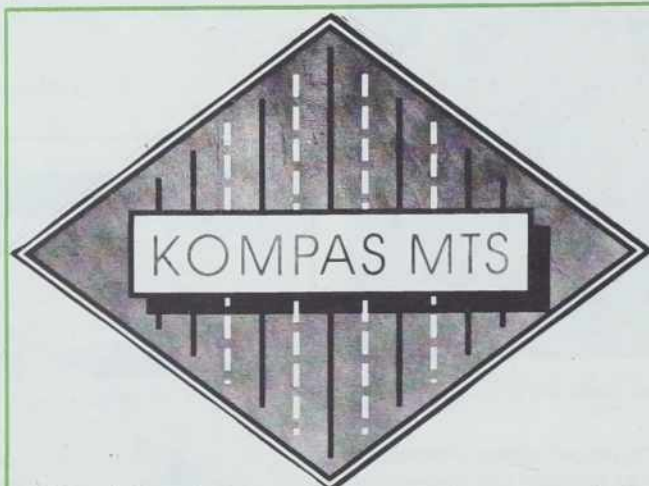
Ona mi pa v roké potisnila 100 forintov, dvera oprla, pa pravi: "Drgauč tü računamo na vas!"

"Eti mi v riti klüko goni" sen si brodo, pa se dvera not včesno."

Franceka padaš se pa zdaj začna smejati. Francék ma pa pravi: "Ka se pa rekečas?"

Števan pa pravi: "Samo se tau rekečen, ka té gvant, ka si ti točkar vöspejglo, té gvant se dja včara vöžepro. Pa mi zdaj daj rokau. Gnakiva sva. Gnako nauriva."

I. Barber

V verigi številnih Kompasovih poslovalnic so tudi štiri pomurske, in sicer na mejnih prehodih v Gornji Radgoni, Gederovcih, Dolgi vasi in Kuzmi. Kadar potujete čez katerega od teh štirih mejnih prehodov, boste zagotovo opazili naše bogato založene brezcarinske prodajalne, v katerih lahko kupite najrazličnejše blago, menjate denar, dobite razne turistične informacije, na voljo pa so vam tudi gostinske storitve.

Priporočamo se vsak dan, tudi ob nedeljah od 8. do 19. ure.

... DO MADŽARSKE

NOVA TELEFONSKA CENTRALA V MONOŠTRU

Od 1. novembra sta končno vključena v mednarodno telefonsko omrežje tudi Monošter in okolica. Do zdaj je bil namreč ta del Madžarske dosegljiv po telefonu le prek pošte.

Nové številke za Monošter in okolico se začnejo z 80 ali 800, odvisno od tega, če je bila prejšnja številka dvomestna ali trimestna. Če kličete zunaj sombovélskega telefonskega okrožja, morate zavrteti tudi številko 94, ki je karakteristična številka centrale. Ker novega telefonskega imenika še ni, bi vam radi pomagali s tem, da navedemo nekaj pomembnih števil v Porabju.

Števanovci

- Županov urad: 80-721
- Osnovna šola: 80-727
- Župnijski urad: 80-731

Dolnji Senik

- Županov urad: 80-701
- Zdravniška ord.: 80-702
- Župnijski urad: 80-709

Gornji Senik

- Županov urad: 80-711
- Osnovna šola: 80-703
- Verica–Ritkarovci
- Županov urad: 80-722

Sakalovci:

- Županov urad: 80-061

Monošter

- Županov urad (Polgármešteri Hivatal) 80-010, 80-013
- Zdravstveni dom (Orvosi rendelő) 80-094
- Reševalna postaja (Mentők) 80-155
- Postaja milice (Rendőrség) 80-064
- Veterinar (Állatorvos, dr. Imre Gyökös) 80-262

KRŠITVE MEJE IN ZRAČNEGA PROSTORA

Do konca oktobra je kršilo mejni režim skoraj 26 tisoč ljudi, dvakrat več kot v istem obdobju lani. Med kršilci najdemo državljane 91 držav, največ iz Romunije (16600), Turčije (2500) in Pakistana (1542). Pri ilegalnih prestopih meje je "sodelovalo" skoraj 400 tihotapcev ljudi. Madžarski zračni prostor so kršili sedemintridesetkrat, od tega devetnajstkrat na jugoslovansko-madžarski meji.

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica Marijana Sukič

Naslov uredništva: H-9970 Monošter, Deák Ferenc ut 17., p. p. 77

Cena:

posamezna številka 10 forintov oz. SLT, celoletna naročnina 240 forintov oz. SLT

Tisk: SOLIDARNOST, Arhitekta Novaka 4 69000 Murska Sobota, Slovenija

Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo.